

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № 1 від 27.09.2022р.
Голова Вченої ради, ректор
М. О. Фролов

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(за вибором)

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кваліфікація: доктор філософії

Укладач:

Гура Т.Є., професор кафедри психології, доктор психологічних наук, професор

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Проректор з науково-педагогічної роботи

Зав. відділу аспірантури і докторантури

Г. М. Васильчук

Ю. О. Каганов

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2022

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань	Блок дисциплін вільного здобувача	
Змістових модулів – 4	Спеціальність	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120		2	
Освітньо-наукова програма «Психологія»		Лекції	
		32 год.	
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Практичні заняття	
		Самостійна робота	
		88 год.	
		Вид підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є опанування здобувачами освіти професійними знаннями щодо психологічних основ управлінської культури, моделей управлінської культури в соціальних організаціях, розвиток їх професійних умінь з діагностування типів управлінської культури, проєктування оптимальної моделі управлінської поведінки, визначення механізмів розбудови організаційної культури, а також розвиток ціннісного ставлення здобувачів освіти до вдосконалення професійної культури керівника.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологія управлінської культури» є:

- оволодіння здобувачами освіти знаннями щодо сутності управлінської культури особистості, її психологічного смислу та ознак, функцій у контексті забезпечення професійної діяльності керівника та розвитку організаційної культури;
- опанування здобувачами освіти знань щодо особливостей різних моделей управлінської культури особистості, критеріїв їх ефективності, а також лідерства як інтегральної характеристики управлінської діяльності в сучасних умовах;
- розвиток вмінь здобувачів освіти щодо діагностування різних типів управлінської культури, показників їх оптимальності;
- розвиток вмінь здобувачів освіти із моделювання оптимальної моделі управлінської поведінки особистості, визначення механізмів удосконалення управлінської діяльності;
- формування та розвиток ціннісного ставлення здобувачів до рефлексивного аналізу управлінської культури, управлінської поведінки особистості, розвитку лідерських якостей.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має набути **такі програмні компетентності:**

- здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях;
- здатність до розроблення, реалізації та управління освітніми й науковими проєктами на національному та міжнародному рівнях;
- здатність працювати у науковому колективі та організувати його діяльність; виявляти та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення, діяти свідомо та відповідально, демонструвати ініціативу та наполегливість щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань;
- здатність до особистісного та професійного розвитку.

Здобувач вищої освіти має досягти таких **результатів навчання:**

- визначати типи управлінської культури, здійснювати рефлексивний аналіз власної управлінської культури;
- створювати оптимальну модель управлінської поведінки особистості;
- визначати вимоги до управлінської культури в умовах воєнного та повоєнного часу в Україні;
- виявляти агентність, лідерські якості у науковій та професійній сферах.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Психологія управлінської культури» логічно й змістовно-методично пов'язана з дисциплінами «Психологія управління», «Соціальна психологія», «Психологія спілкування».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність управлінської культури у сучасній психологічній науці

Тема 1. Управлінська культура як загальнонаукове явище

Підходи до визначення поняття «управлінська культура» у філософії, менеджменті, психології. Управлінська та організаційна культура. Управлінська культура та професійна компетентність керівника організації. Управлінська культура та управлінська етика. Складові управлінської культури.

Тема 2. Типи та моделі управлінської культури

Загальна характеристика сучасної управлінської культури. Керівництво та менеджмент, керівник та менеджер. Американська, європейська, японська, радянська управлінські культури: характерні ознаки, спільні риси, особливості складових, вимоги до управлінської діяльності. Психологія управлінського рішення. Модель управлінської культури та управлінського рішення.

Змістовий модуль 2. Українська управлінська культура: визначальні риси та етапи становлення

Тема 3. Історія становлення та розбудови української управлінської культури

Історичні етапи становлення та розвитку вітчизняної управлінської культури. Моделі управлінської поведінки у постатях видатних українців. Риси радянської управлінської культури. Вплив радянської управлінської культури на становлення управлінської культури в Україні. Основні характеристики української управлінської культури. Проблема раціональності в українській управлінській культурі.

Тема 4. Тенденції розвитку української управлінської культури в умовах критичної невизначеності

Особливості розбудови управлінської культури в умовах пандемії COVID-19. Управлінська культура в умовах воєнного та повоєнного часу в Україні. Психологія переживання критичних ситуацій та управлінська культура.

Змістовий модуль 3. Лідерство як системоутворювальна складова управлінської культури

Тема 5. Лідерство як соціально-психологічне явище

Лідерство як тип управлінської взаємодії. Лідерство та менеджмент. Лідер та менеджер: спільне та відмінне. Психологія лідерської поведінки. Теорія випадкового (ситуативного) лідерства. Теорія лідерської поведінки. Ефективне лідерство: критерії та показники.

Тема 6. Діяльнісний підхід в управлінні та лідерстві

Агентність як провідна ознака сучасного лідера. Показники агентності особистості. Розвиток агентності особистості. Лідер в надзвичайних умовах життя, в умовах критичної невизначеності. Лідер у команді. Рефлексивна компетентність лідера. Діяльнісний підхід як стратегія розвитку агентності особистості.

Змістовий модуль 4. Прикладні аспекти психології управлінської культури

Тема 7. Сучасні методи і методики психодіагностики управлінської культури

Особливості психодіагностики управлінської культури та організаційної культури. Методи і методики психодіагностики управлінської культури.

Тема 8. Ефективні психологічні технології розвитку управлінської культури

Технології адаптації: наставництво, онбордінг, баддінг та ін. Технології інтенсифікації: супервізії та інтервізії. Технології пом'якшення: секондмент. Технології профілактики та подолання професійного згорання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	разом	у тому числі			разом	у тому числі		
		л	практ.	сам.		л	практ.	сам.
Змістовий модуль 1. Сутність управлінської культури у сучасній психологічній науці								
Тема 1. Управлінська культура як загальнонаукове явище	20	4		11	20	1		14
Тема 2. Типи та моделі управлінської культури	20	4		11	20	1		14
Разом за змістовим модулем 1	30	8		22	40	2		28
Змістовий модуль 2. Українська управлінська культура: визначальні риси та етапи становлення								
Тема 3. Історія становлення та розбудови української управлінської культури	20	4		11		1		14
Тема 4. Тенденції розвитку української управлінської культури в умовах критичної невизначеності	14	4		11		1		14
Разом за змістовим модулем 2	30	8		22	40	2		28
Змістовий модуль 3. Лідерство як системоутворювальна складова управлінської культури								
Тема 5. Лідерство як соціально-психологічне явище	20	4		11		1		14
Тема 6. Діяльнісний підхід в управлінні та лідерстві	14	4		11		1		14
Разом за змістовим модулем 3	30	8		22	40	2		28
Змістовий модуль 4. Прикладні аспекти психології управлінської культури								
Тема 7. Сучасні методи і методики психодіагностики управлінської культури	13	4		11		1		14
Тема 8. Ефективні психологічні технології розвитку управлінської культури	13	4		11		1		14
Разом за змістовим модулем 4	30	8		22	40	2		28
Загальна кількість годин	120	32		88	120	8		112

5. Теми лекційних занять

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Тема 1. Управлінська культура як загальнонаукове явище	2	1
Тема 2. Типи та моделі управлінської культури	2	1
Тема 3. Історія становлення та розбудови української управлінської культури	2	1

Назва теми	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма
Тема 4. Тенденції розвитку української управлінської культури в умовах критичної невизначеності	2	1
Тема 5. Лідерство як соціально-психологічне явище	2	1
Тема 6. Діяльнісний підхід в управлінні та лідерстві	2	1
Тема 7. Сучасні методи і методики психодіагностики управлінської культури	2	1
Тема 8. Ефективні психологічні технології розвитку управлінської культури	2	1
Разом	32	8

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача освіти складається з: теоретичного опанування змістом модулів та відповідних тем, виконання інтегрованого практичного завдання.

Змістовий модуль	Форми самостійної роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	<i>Управлінська культура як загальнонаукове явище</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 1	4	5
1	<i>Типи та моделі управлінської культури</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 2	4	5
	Виконання практичного завдання для самостійної роботи 1	9	13
2	Історія становлення та розбудови української управлінської культури Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 3	4	5
2	<i>Тенденції розвитку української управлінської культури в умовах критичної невизначеності</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 4	4	5
	Виконання практичного завдання для самостійної роботи 2	9	13
3	<i>Лідерство як соціально-психологічне явище</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 5	4	5
3	<i>Діяльнісний підхід в управлінні та лідерстві</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 6	4	5
	Виконання практичного завдання для самостійної роботи 3	9	13
4	<i>Сучасні методи і методики психодіагностики управлінської культури</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 7	4	5
4	<i>Ефективні психологічні технології розвитку управлінської культури</i> Опрацювання теоретичного матеріалу з теми 8	4	5
	Виконання практичного завдання для самостійної роботи 4	9	13
Тем 1-8	Підготовка індивідуального проєктного завдання	20	20

Індивідуальне проєктне завдання (практична складова підсумкового контролю)

№	Завдання	Форма звіту
1	Здійснити аналіз управлінської культури одного/однієї з лідерів/лідерок думок (засновника, керівника організації/проєкту) за власним вибором, визначити її тип, характерні ознаки, чинники ефективності; розробити та презентувати модель управлінської культури обраного/обраної лідера/лідерки думок; довести її ефективність	Проектна робота – модель управлінської культури (у формі презентації, есе, творчого продукту тощо)

8. Види контролю і система накопичення балів

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти за підсумками вивчення дисципліни 100 балів (оцінка А – відмінно). Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю (заліку) – 35.

Розподіл балів за видами роботи та формами контролю:

Форми навчального процесу	Критерії та показники оцінки навчально-пізнавальної діяльності здобувача освіти	Максимальна кількість балів	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Практичні завдання для самостійної роботи	Результати виконаного здобувачем освіти завдання оцінюється за показниками: ☐ володіння основними поняттями теми; ☐ логічність та доказовість власних висновків; ☐ самостійність виконання завдання; ☐ творчий рівень, оригінальність роботи	29	29
Виконання навчальних тестів	Самоперевірка ступеню володіння здобувачем освіти теоретичними основами теми	21	21
Проміжний контроль	Оцінюється ступінь володіння здобувачем освіти теоретичними основами теми	10	10
Підсумковий семестровий контроль: залік	1. Оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу: тестова контрольна робота (20 балів) 2. Оцінювання рівня засвоєння матеріалу дисципліни: індивідуальне проєктне завдання (20 балів)	40	40

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. ВІД КЕРІВНИКА ДО ЛІДЕРА: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти. Про. Світ.
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf>
2. Гура О.І., Гура Т.Є. Психологія управління соціальною організацією: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ_ПЛЮС, 2015. 212 с.(Гриф МОНмолодьспорту лист №1/11-5301 від 13.03.2013).
3. Корпоративна культура: навчальний посібник / за заг.ред. Г.Л. Хаєта. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 403 с.
4. Корпорації: управління та культура: монографія / А.Е. Воронкова, М.М. Баб'як, Е.Н. Коренєв, І.В. Мажура. Дрогобич: Вимір, 2015. 376 с.
5. Румянцев С.А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвиток. Київ : Знання, КОО, 2008. 149 с.

Додаткова:

6. Бала О.Л. Мукан О.В., Бала Р.Д. Принципи корпоративної культури підприємств: сутність та види. *Вісн. нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. 2011. №6. С. 11-15.
7. Бандилет А. Стан і перспективи розвитку корпоративних структур власності. *Економіка України*. 2012. № 11. С. 55– 61.
8. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Стратегічне управління підприємством: навч. посіб. Київ: Центр навч. л-ри, 2014. 400 с.
9. Виходець О.М. Соціальні комунікації в культурі української організації : монографія. Одеса: Олтех, 2010. 285 с.
10. Гриньова В. М., Попов О. С. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні : монографія. Харків : Вид. ХДЕУ, 2013. 324 с.
11. Гура Т.Є., Гура О.І. Формування європейської проектної культури: основні рівні, напрями та етапи. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2019. № 1 (32). С. 39-46.
12. Гура Т.Є., Гура О.І. Теоретико-методичні основи дослідження управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2019. № 2 (33). С. 36-41.
13. Дмитренко М.Й. Методологічні засади дослідження корпоративної культури у соціально-філософському знанні. *Гуманітарний часопис*. 2011. № 1. 37 с.
14. Євтушевський В.А. Корпоративне управління. Київ : Знання, 2014. 406 с.
15. Немцов В.Д., Довгань Л.С. Стратегічний менеджмент. Київ : Лібра, 2011. 267 с.
16. Освітнє лідерство: від теорії до практики : монографія / авт. кол. ; за наук. ред. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. 296 с.
17. Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 540 с.
18. Сергєєва Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. /за наук. ред. Л. М. Сергєєвої. Івано-Франківськ. «ЛілеяНВ». 2015. 296 с.
19. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 416 с.
20. Смолін І.В. Стратегічне планування розвитку організації: монографія. – Київ: КНТЕУ, 2014. 346 с.
21. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посібник / за наук. ред. Л.М. Карамушки. К., 2005. 366 с.
22. Bazil Cunningham. Discussion on the Differences between U.S and Chinese Management Styles. URL:
<https://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1328&context=globaltides>

23. Manfred Perlitz. European cultures and management styles. URL: https://www.researchgate.net/publication/225720351_European_cultures_and_management_styles
24. The specificity of the Organizational Culture in European Management. URL: https://www.researchgate.net/publication/50434297_The_specificity_of_the_Organizational_Culture_in_European_Management

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека ЗНУ каталог. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/ufd/index.php>
2. Бібліотека українських підручників. URL: <https://pidruchniki.com/psihologiya/>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/>
4. Електронна бібліотека НАПН України. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>
5. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Актуальні проблеми психології». URL: <http://www.appsychology.org.ua/index.php/ua/>
6. Науковий журнал Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Психологічний часопис». URL: <http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/about>
7. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: <http://inpsy.naps.gov.ua/info/273/>
8. Наукометричні фахові видання з психології НАПН України. URL: <http://inpsy.naps.gov.ua/info/272/>
9. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
10. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. URL: <http://ispp.org.ua>
11. Українська Асоціація організаційних психологів та психологів праці. URL: <http://uaorpp.com.ua/>
12. Український психологічний сайт. URL: www.psylib.kiev.ua